

ANTİK EGE'DE 12 İYON KENTİ

Dr. Vural Yiğit

30.08.2015

EGE KIYILARINDA İYONYA

- İyonya, Anadolu'da bugünkü İzmir ve Aydın illerinin sahil şeridinde, Antik Çağ'da verilen addır.
- Strabon bölgeyi kuzeyde, Hermos(Gediz) ile Maiandros(Büyük Menderes) ırmakları,
- Güneyde , Bargylia Körfezi olarak belirlemiştir.
- Sakız ve Sisam Adaları da İyonya içinde sayılır.
- MÖ. 1000 yıllarında, Anadolu, Orta Ege kıyılarında, Dorlardan kaçan Akalar tarafından kurulan, 12 bağımsız şehir devleti vardı.

ANTİK İYONYA

Phokaia

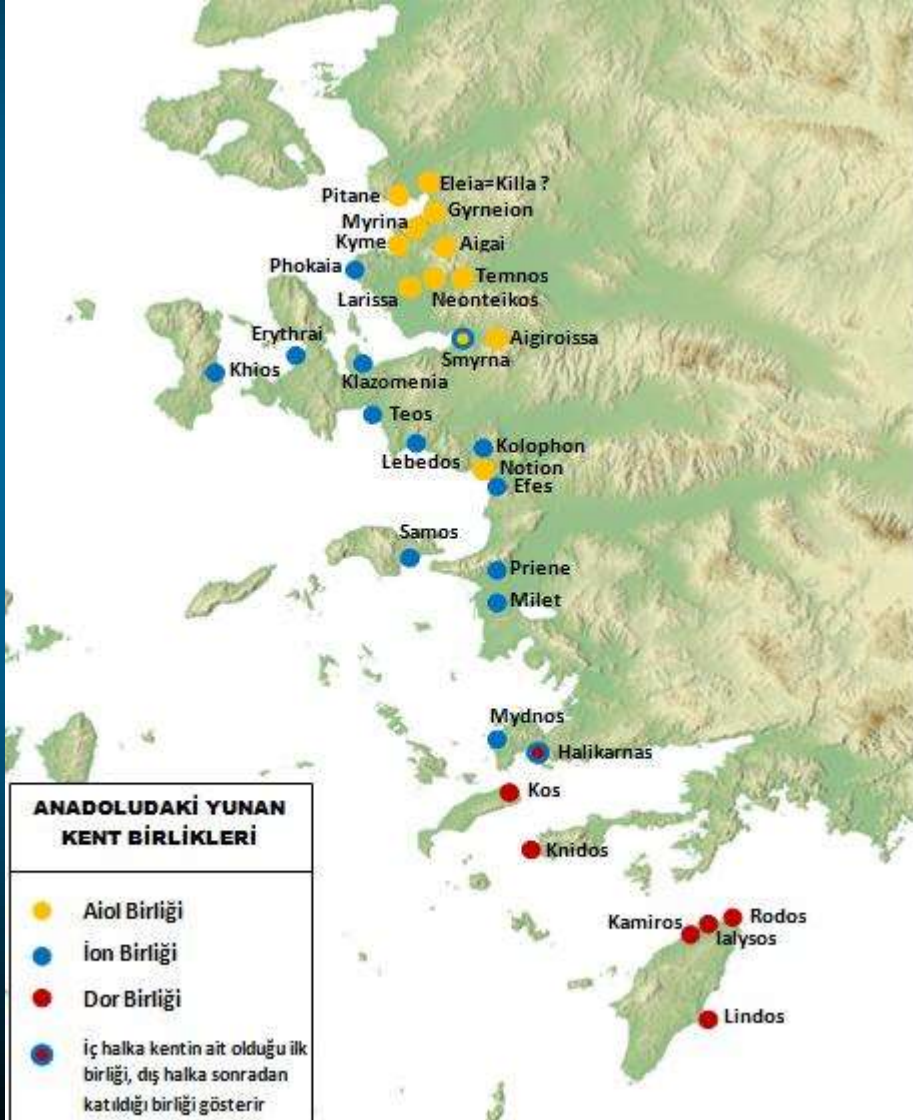
Erythrai
Klaomenai
Teos

Lebedos
Kolophon
Ephesos

Samos
Chaios

Milet
Myndos
Priene

İYONYA BİRLİĞİNDE 12 ANTİK KENT

Kuzeyden Güneye:

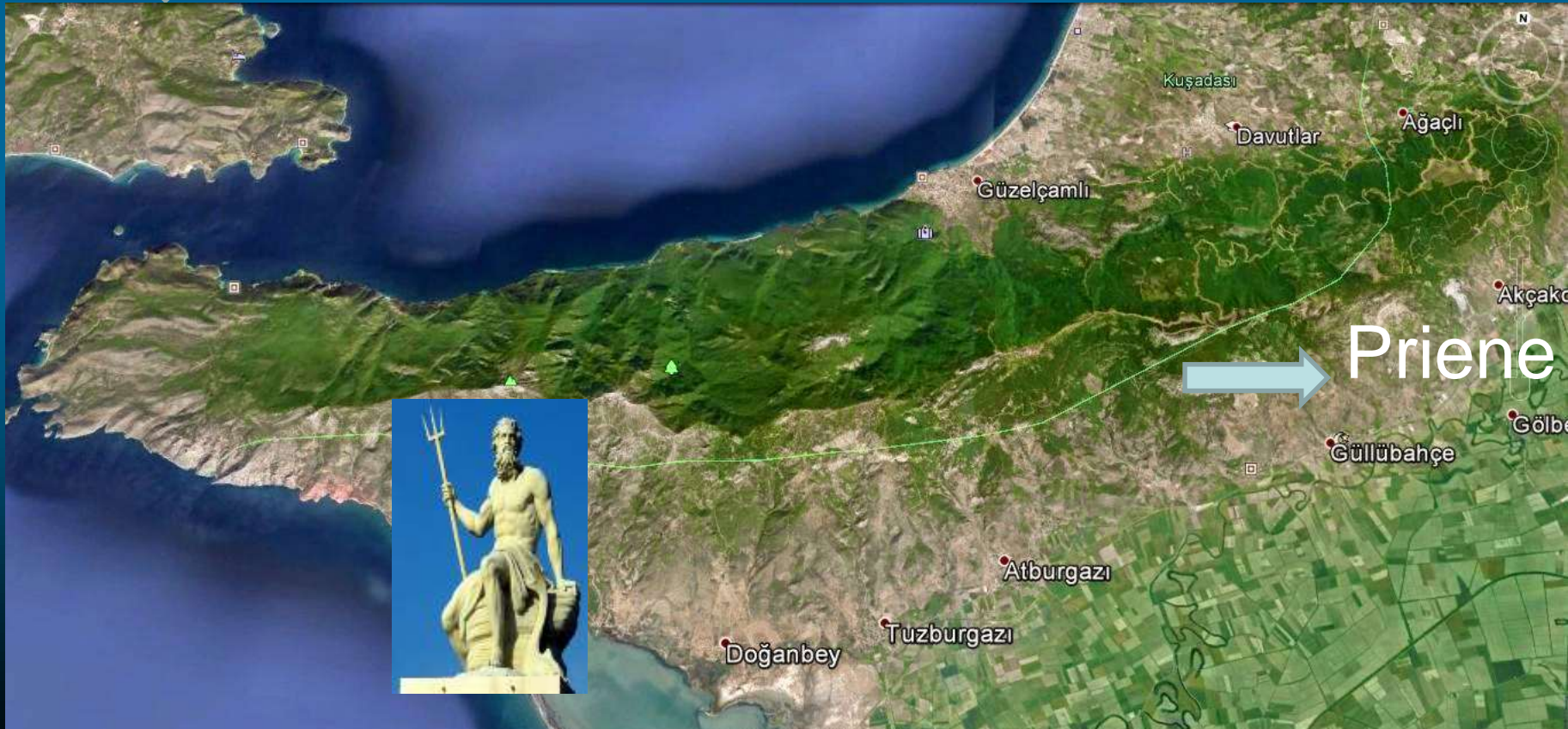
- Phokaia (Foça),
- Klazomenia (Urla),
- Erythrae (Ilıdır, Çeşme),
- Teos (Seferihisar),
- Kolophon (Değirmendere),
- Lebedos (Ürkmez),
- Ephesos (Efes),
- Priene (Söke),
- Mydnos (Gümüslük, Bodrum),
- Miletos (Milet)
- Khios (Sakız Adası)
- Samos (Sisam Adası)

SONRADAN KATILANLAR

- İyon Birliđi(Panionia) M.Ö. 650 yılları civarında kurulmuş olmalıdır.
- Birliđin üye vatandaşları, Mykale (Bugünkü Dilek Adası) Dağında Deniz tanrısı «Poseidon» onuruna bir festival kutlamak amacıyla düzenli olarak toplanırlardı.
- Dor Birliđi'nin üyesi olan Halikarnas (Bodrum), daha sonra İyon birliğine dahil oldu.
- Symirna(İzmir) en son olarak birliğe katılan kentti.

KUŞADASI, DİLEK YARIMADASI

Sisam Adası

İYONYALILAR

- İyonyalılar, özgün yönetimleri sayesinde halklarını baskı altında kalmadan bilim ve ticarete yönelmişlerdir.
- Dönemlerinde gelişmiş bir devlet olmuş ve gelecekteki çoğu özgür devletin kurucusu olmuşlardır.
- İyonya halkı, refah içinde özgür olarak yaşıyordu.
- Ayrıca devletin dini yoktu.
- Bu yörede pek çok bilim insanını ve filozof yetiştirmiştir.

İYON FELSEFESİ

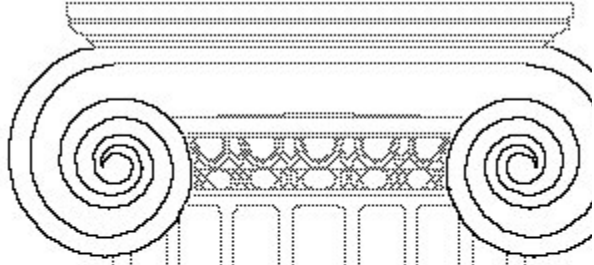
- Siyasi yapılanmaları bağımsız şehir devleti şeklinde idi.
- İyonlar denizci insanlardı. Birçok Akdeniz limanlarına mal taşıyarak hayatlarını kazanıyorlardı.
- MÖ. 6. ve 8. yüzyıllarda en parlak devrini yaşamıştır.
- İyonya'da yetişen filozoflar, kendi aralarında bir İyon felsefesi kurmuşlardı.

İYONYA'DA SANAT

- İyonlar heykeltçilikte, mimarlıkta da çok ilerlemişlerdi.
- Efes'teki Artemis Tapınağı, Sisamdaki Hera Tapınağı, İyonya mimarlığının şaheserleridir.
- İyon tarzı sütun başları iki yana doğru yuvarlak bir kaide üzerine oturtulduğu mimari düzeniydi.
- Sütunlar, genellikle kadınsı olarak betimlenmiş, başlarındaki kıvrımlar (volüt) kadın başı şeklinde değerlendirilmiştir.
- Sütun başları bazen koç başına da benzerdi.

İYON SÜTÜN BAŞLIĞI

Volute

Bergama, Asklepion sağlık okulunda iyon başlıklı sütunlu yol

YAZIN HAYATI

- Fenike Alfabesi'nden uyarlanan çeşitli Yunan Alfabeleri MÖ. 9. yüzyıldan itibaren yaygınlık kazandı.
- Bunlar arasında soldan sağa yazılan İyon Alfabesi zamanla diğerlerini tasfiye ederek tüm Helenler tarafından benimsendi.
- Hâlen Yunan Alfabesi olarak bilinen alfabe, İyon Alfabesidir. Latin ve Kiril (Slav) alfabeleri Yunan alfabesinden türemiştir.
- İyonya'da zengin bir yazın hayatı vardı.

İNANÇ SİSTEMİ

- Yaygın inanç, efsaneler ve çoktanrılı mitolojiye dayalı idi.
- Mitolojik öyküler, M.Ö. 9. yüzyılda İyonyalı destan şairi İzmir'li Homeros tarafından derlendi.
- İzmir'li Homeros'un sistemleştirdiği mitoloji, MÖ 5. yüzyılda tüm yörede dinî referans kaynağı olarak benimsendi.
- Mitolojik tanrılar, insanlara benzerdi. Arasındaki en önemli fark da insanların ölümlü, tanrılarının ise ölümsüz olmalarıydı.

ANTİK İYONYA YOLU

- Günümüzde, İzmir civarında, kurulmuş antik İyon kentleri; Efes'ten başlayarak; Kolophon, Lebedos, Teos, Klazomenai ve Erythrai'yi birbirine bağlayarak, (Mimas) Karaburun'a ulaşacak bir tur yolu planlandı.
- Ara güzergahların eklenmesiyle birlikte 700 kilometreyi bulan tematik yol sayesinde; Bölgenin antik tarihi, doğal ve sosyokültürel değerleri tanıtılacak ve yerinde görülmeleri sağlanacak.

GÜNCEL İYON YOLU GÜZERGAHI

Phokaia-Foça

İzmir-Foça yakınında, adalarında yaşayan foklardan adını alan Phokaia, Aiollar tarafından MÖ 11. yüzyılda kuruldu. İki limanı vardı ve İyonya'nın önemli kentlerinden biri idi.

Batı Anadolu'daki Pers yönetimi sırasında gücünü kaybetmiş ve MÖ 500-494 'deki İyon ayaklanmasına yalnızca üç gemiyle katılabilmmişti.

Başlıca antik kalıntılar; Herodotos Duvarı, Athena Tapınağı, Maltepe Tümülüsü, Pers Mezar Anıtı, Kybele Kutsal Alanları ve antik Tiyatrodur.

Klazomenai-Urla

İzmir-Urla'da kurulmuştur ve ünlü düşünür Anaksagoras'ın anavatanı olarak bilinir.

Her ne kadar şehrin Kolophons tarafından bugünkü İskele'nin yerinde kurulduğu doğruysa da İyon Ayaklanması sırasında Persler'den kaçmak için Karantina Adası'na taşınmıştır.

Tarihçilere göre daha sonra Büyük İskender adayı karaya bağlayan bir yol inşa etmiştir.

Roma döneminde bağımsız bir şehir olan Klazomenai önemli bir ticaret merkezi idi.

ERYTHRAI- İLDIR

- “Kızıl Kent” anlamında Eryththrai antik kenti, Çeşme Yarımadasının kuzeyinde yer alır.
- MÖ 3. yüzyıl sonlarında yapılan akrapol ve surlar, kazılarda ortaya çıkarıldı.
- Athena tapınağına ait kalıntılar ve MÖ. 7. ve 6. yüzyıldan kalma toprak kaplar bulundu.

Sakız Adası

- *Chios -Sakız Adasında ilk koloniler, M.Ö. 11'inci yüzyılda, İyonlar tarafından oluşturulmuştur.*
- *İyonyalı yeni yerleşimciler, ticareti ve denizciliği geliştirirler ve meşhur «Ariousios Oinos» şarabı eski dünyanın bilinen her köşesine gönderilirdi.*
- *Sakız adasına ait amforalar Akdeniz'de, Mısır'da ve hatta Karadeniz'de bulunmuştur.*
- *Adanın her yanına yayılmış sakız ağaçları ile ünlüdür.*
- *İzmir-Çeşme İlçesinin hemen karşısındadır ve açık havalarda karadan görülür.*

SAKIZ ADASI

- Kalıntıları bugünkü şehir merkezi ile aynı yerdedir.
- «Sakız Gülüşü», «Sakız adası gibi yaşam» ifadeleri o dönemlerdeki rahat yaşamın ve refahın düzeyini gösterir.
- Büyük İskender Chios Belediyesi'ne gönderdiği mektupta, Adanın demokratik düzenin korunmasını istemişti.

SAKIZ ADASI

Teos- Sığacık

- İzmir'in Seferihisar İlçesi, Sığacık Köyünün deniz kıyısında yer alır.
- Kurucusu, M.Ö. 1000 yıllarında Dioysos'un oğlu Athames olarak bilinir.
- İyonlarla birlikte Teos bağımsızlığını kazanmış ve mimari alan ile ticaretle önemli bir yer haline gelmiştir.
- Antik dünyanın en büyük Dionysos Tapınağı, Agora, tiyatro, odeon, surlar ve liman kalıntıları bulunmaktadır.

TEOS

Lebedos

- Lebedos, Seferihisar, «Ürkmez Köyü» yakınlarındaki küçük bir tepenin üzerinde

Kral Kodros'un oğullarından Andropompos tarafından kurulmuştur.

- Komşusu Myus ile birlikte diğer kentlerden daha sönük kalmıştır.

19 - Lebedos

Lebedos

- Bu nedenle Lebedos, “Tekedilmiş Köy” olarak tanımlanmıştır.
- İskender’in komutanlarından, Lysimakhos’un buradaki halkı Ephesos’a yerleştirdiği ve Lebedos’u tamamen ortadan kaldırdığından söz edilir.
- MÖ 2. yüzyılda Teos, Ephesos ve Myonnesos’dan kovulan, Dionysos sanatçıları buraya yerleşmiş ve kentin kalkınmasında büyük katkıları olmuştur.

Smyrna-İzmir

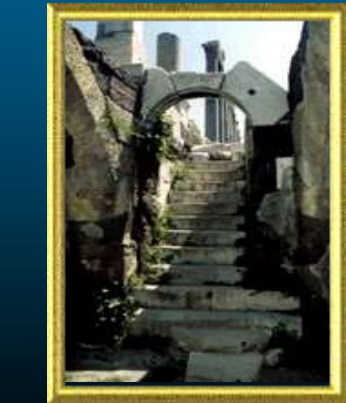
Smyrna kentinin ilk kuruluşunun, M.Ö. 7000 yıllarına dek uzandığı ortaya çıkarılmıştır.

En parlak dönemi M.Ö. 650-545 yılları arasındır. Bu dönem, bütün İyon uygarlığının en güçlü dönemini oluşturur.

İzmir - Smyrna, Büyük İskender tarafından M.Ö. 333'de Kadifekale'de kurulmuş, ticari olmaktan daha çok, bir devlet agorası görünümündedir.

M.S.178' de depremle yerle bir olan Agora, İmparator Marcus Aurelius' un özenli çalışmalarıyla yeniden inşa edilmiştir.

Kazılarda ortaya çıkarılan Athena Tapınağı (M.Ö. 640-580), Anadolu antik dünyasının en eski mimarlık eseridir.

Kolophon-Notion

İzmir-Değirmendere'de kurulmuştur. Güçlü bir donanmaya ve süvari birliğine sahip olmasına rağmen, bir çok savaştan zarar görmüş ve deniz korsanları zamanında bile Lidya, Pers ve Makedonya kuvvetleri tarafından yönetilmiştir. Kolophon MÖ 302'de İskender'in komutanlarından Lysimakhos tarafından yıkılınca, onun komşu şehri olan Notion önem kazanmıştır.

Homer vatandaşlığını talep eden şehir Klaros Tapınağı'yla ve kehanet merkezi olmasıyla da ünlüdür.

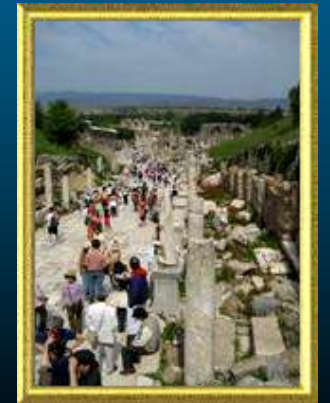
Ephesos-Efes

İzmir-Selçuk'ta bulunan, kuruluşu Cilalı Taş Devri M.Ö. 6000 yıllarına dayanan bir antik kenttir.

Bugün gezilen Efes ise, Büyük İskender'in generallerinden Lysimakhos tarafından M.Ö. 300 yıllarında kurulmuştur. Hellenistik ve Roma çağlarında en görkemli dönemlerini yaşayan Efes, Asya eyaletinin başkenti ve en büyük liman kenti olarak 200.000 kişilik nüfusa sahipti.

Doğu ile Batı (Asya ve Avrupa) arasında başlıca kapı durumunda olan Efes önemli bir liman kenti idi.

EFES

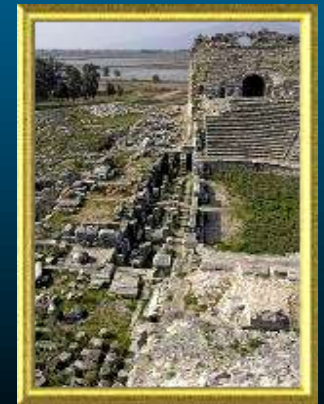
- Efes, çağının en önemli politik ve ticaret merkezi olarak gelişti ve Roma Devrinde Asia eyaletinin başkenti olmuştur.
- Mimari ve sanat ve kültürel olarak çok gelişmiş bir merkezdi.
- Anadolu'nun eski anatanrıça (Kybele) geleneğine dayalı Artemis kültünün en büyük tapınağı da Efes'de yer alır.
- Bu tapınak dünyanın yedi harikasından biri olarak kabul edilir.

Priene

- M.Ö 7 YY. da Aydın-Söke'de kurulmuştur.
- Kentin en önemli yapıları arasında; Demeter Tapınağı, Athena Tapınağı, tiyatro, agora, Zeus Tapınağı, bouleuterion, Gymnasionlar bulunur.
- Şehir içi «ızgara yol» sistemi, günümüzde kullanılmaktadır.
- 5000 kişilik kapasiteye sahip tiyatro M.Ö. 350 yılında inşa edilmiştir.

Miletos-Milet

Aydın-Balat'da kurulu Milet'te ilk yerleşimin M.Ö. 2000 yıllarında Myken kolonisi olarak bilinmektedir. Daha sonra Milet, Atina Kralı Kodros'un oğlu Nekus önderliğindeki İyonyalılar tarafından tekrar kurulmuştur. Dört limanı vardır. En parlak dönemini M.Ö 7. ve 6. yüzyılda yaşamıştır. Özellikle M.Ö. 650'den sonra Karadeniz ve Akdeniz'deki kolonileri sayesinde çok zenginleşmiştir.

Homer'in yazdığına göre Truva Savaşı sırasında Milet bir Karya şehri idi. M.Ö. 546'da Perslerin eline geçmiştir. Milet MÖ. 304de Büyük İskender tarafından Perslerin elinden alınmıştır. Büyük İskender'in ölümünden sonra MÖ 313de Antigonos ve MÖ 301de Selevkidler eline geçmişti. MÖ 188de Milet şehri tekrar bağımsızlığını kazanmıştır. Fakat MO 133 den sonra Milet bağımsız kalmamış Roma'ya bağlanmıştır.

Günümüzde görülen kalıntılar daha çok Roma Dönemi'ne aittir. 15.000 seyirci alabilen tiyatrosu, Anadolu'nun en büyük Roma hamamı ve Faustina Hamamı, şaşırtıcı büyüklükteki Agoralar (pazar yerleri) Milet'in görkemini gözler önüne serer.

Samos-Sisam Adası

- Aydın ili, Kuşadası ilçesi'nde bulunan Dilek Yarımadası'na oldukça yakındır.
- Antik kente su taşıma amaçlı MÖ. 6. yy.dan kalma tünel, Hera tapınağı vardı.
- Herkesin Türkçe konuştuğı Karaveli balıkçı köyü Türk yerleşim yeri.
- İzmir-Gümüldür'den rahatlıkla görülebilir.
- Pisagor bu adada doğmuştur.
- Samos-Vathy'de, adadaki antik eserlerin sergilendiğı bir de Arkeoloji Müzesi vardır

Sisam

- Sisam'dan Türkiye

MİNDOS

- Antik yazarların sözünü ettiği stadyum ve tiyatrodan hiçbir iz kalmamıştır.
- Tepe üzerinde Leleg duvarı diye tanınan deniz suyu altında kalan dalgakıran ve kule kalıntısı vardır.
- Toprak altında ise yarı örtülü sütunlar, mozaik izleri, seramik parçaları hemen her yerde görülür.

Halikarnas-Bodrum

Halikarnassos, Bodrum'un antik çağlardaki ismidir. Halikarnas ve yöresinin yerli halkı Lelegler ve Karyalılar'dır.

M.Ö. 6. yüzyılın ilk yarısında Lydia egemenliğinde olan şehir daha sonra Perslerin egemenliği altına girmiştir. M.Ö. 387'de Karya satraplığının Mylasa'da oturan Hekatomnos'a geçtiği bilinmektedir. Hekatomnos'un oğlu Maussolos Halikarnas'ı Karya'nın başkenti yapmıştır..

Halikarnas-Bodrum

- Maussoleion, Maussolos için karısı II. Artemisia tarafından yaptırılan bir mezar anıtıdır.
- Maussoleion, dünyanın yedi harikasından biri olarak tanımlanmaktadır.
- Bugün sadece temel izleri ile frizlerinden bir parça kalmıştır.
- Halikarnas şehir surlarının en önemli yeri Mindos kapısıdır.

**DİĞER ANTİK
ANADOLU KENTLERİ**

- AFRODİSİAS
- ALABANDA
- ALİNDA
- AMYZON
- AİZANOİ
- AMORİUM
- ALLİANOİ
- ANAVARZA
- AİGAI
- ANTİPHELLOS
- ANTİOCHEIA PİSİDA
- ANTİOCHEİA ad CRAGUM
- APAMEİA KİBOTOS
- APOLLONİA SALBACE
- ARYCANDA
- ASPENDOS
- ARİNNA(ALACAHÖYÜK)
- AŞIKLI HÖYÜK
- ASSOS
- BERGAMA
- CEDRAE
- ÇATALHÖYÜK
- COLYBRASSUS(HAGIHA SOPHIA)
- ÇAYÖNÜ
- DASKYLEION
- DYDİMA
- DİOCAESAREA
- DOLİCHİSTE(KEKOVA)
- EPHESUS
- EFLATUNPINAR

- GERGA
- HAMAKSIA
- HATTUŞAŞ
- HIERAPOLIS
- HASANKEYF
- HERAKLEIA
- İDRYOS
- İOTAPE
- İSKİLİP
- KANYTELLEİS
- KAPADOKYA
- KAUNOS
- KNYDOS
- KSANTOS
- LETOON
- LAERTES
- LAGINA
- LAODİKEİA
- LİMYRA
- MAGNESİA
- MİSİS
- MYRA & AZİZ
NİKOLAOS KLİSESİ
- MYUS
- MYLASA
- NYSA

Anadolu'nun her yeri bir açık hava müzesidir

- NEMRUT
- OLYMPOS
- PANİONİUM
- PATARA
- PERGE
- PHASELİS
- PINARA
- RHODİAPOLİS
- SARDEİS
- SAGALASSOS
- SARİSSA
- SELEUKEİA
- SELİNUS
- SİDE
- SELGE
- SİLLYON
- STRATONİKEİA
- SYEDRA
- TELMESSOS
- TLOS
- TERMESSOS
- TRUVA
- TRİPOLİS
- TRALLEİS
- YAZILIKAYA
- ZEUGMA
- YER ALTI ŞEHİRLERİ
- Ve Daha Niceleri...

KAYNAKLAR

- Boyana, H. «Panionia Birliđi, Panionische Union»
*<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/1627/17444.pdf>
- Akurgal, E., Anadolu Uygarlıkları Tarihi, Net yayınları, 2007